

Govor poslanca grofa Hohenwarta

o razpravi o nemškem državnem jeziku.

Natanko po teh načelih bilo je v preteklem zasedanju o predlogu Bulatovem, o katerem se je razpravljalo v visoki zbornici, in na katerega se sklicuje poročilo manjina, državne postave pač potreba, toda ne zato, ker ta predlog zahteva izvršitev člana XIX. v tem smislu, da zadobi hrvatsko-srbski jezik tisto veljavo, kakor jo ima laški, marveč le zato, ker je bilo k temu potreba prenaredbe veljavne postave, namreč dalmatinskega sodnijskega reda. (Tako je! na desni.) Nikakor ne morem razumeti, kako hoče spoštovani gospod poročevalec manjšine iz tiste obravnave Bulatovega predloga izpeljevati, da visoka vlada sama nad seboj dvomi, če li ima pravico jezikovno vprašanje po drugih deželah in v drugih slučajih po naredbenem potu vravnati ali ne, ker je ravno on kot govornik o Bulatovem predlogu odločno in jako resnično povdarjal bistveno razno postavodajnost, katera se v Dalmaciji nasproti drugim deželam nahaja in ravno ta različnost zahteva, da se mora stvar v Dalmaciji na drug način obravnavati, kakor po drugih deželah in da bi se ondi predložil načrt postave, ki se ve da spada v področje državnega zbora, ker je pravosodna postavodajnost vsled ustave stvar državnega zbora. (Prav dobro! na desni.) Meni se toraj dozdeva, da je ravno obravnava tega predloga očitiden dokaz, da ima visoka vlada delokrog svojega področja vedno pred očmi ter se na naredbeno pot le tedaj in le tako daleč poda, kolikor ji to obstoječe postave dopuščajo.

Gospoda moja, da člen XIX. temeljnih postav ne potrebuje splošnega izvrševalnega zakona, niso le moji nazoni, temveč so tako mislila vsa raznobarvena ministertva, kolikor si jih od leta 1867. sledilo. Potrjuje pa te nazore tudi dejanska služba vseh opravičnih in sodnijskih oblastnih v Avstriji, kakor tudi opravični sodni dvor in državni sodni dvor sama. Vse te oblasti rabile so člen XIX. pri mnogovrstnih določilih in razsodbah in nikomur izmed vseh ni nikdar na misel prišlo, da bi bil svoje poslovanje od kakega izvrševalnega zakona odvisno smatral. (Prav dobro! na desni.)

In državni zbor sam, kakor tudi vsi deželni zbori, bili so do danes vsi takošnih nazorov. Državni zbor l. 1867. pa in tedsašnji ustavni odbor sta pa določilo takošnega splošnega izvrševalnega zakona, kakor se danes zahteva, naravnost odbila smatrajoč ga neprilicnim, če ne naravnost nemogočim! (Čujte, čujte! na desni.) Gospoda moja, predlog manjšine moram v tem obziru nekoliko dopolniti. Ustavni odbor leta 1867. opomnil je v svojem delu, katero je poslaniški zbornici predložil, naslednje (bere):

„V članu XIX. izreklo se je načelo ravnopravnosti narodov in deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju, da bi se bile pa določbe postavile gledé izvrševanja te postave, se ni dovolilo.“

Gospod poročevalec manjšine navaja to točko iz poročila ustavnega odbora v svojem poročilu od besede do besede ter še opomni, da je ustavni odbor s temi besedami odrek izvrševalnega zakona vtemeljil.

Kar se pa tega poslednjega nazora tiče, je odločno napačen, kajti ravno prebrani odstavek nima čisto nobenega vtemeljevanja in ni nič drugega nego naznanilo dogodjaja. Ustavni odbor je pa temu naznanilu pridjal utemeljitev, katero nam je gospod poročevalec manjšine zamolčal (čujte! na desni), in jaz si usojam je tukaj omeniti. Ta utemeljitev pravi, da ustavni odbor izvrševalnega zakona ni dovolil, „ker izvrševalni zakoni in naredbe“ — gospoda, prosim, da pazite dobro, da ustavni

odbor tukaj ne govori o enem izvrševalnem zakonu, temveč se množine posluži — „spadajo deloma v postavodajalno področje državnega zastopništva in deželnih zborov, deloma pa tudi k administrativnim (opravičnim) pravicam vlade, ter se iz posamičnih kraljevin in dežel gledé jezikovnega vprašanja jako razne želje in zahtevanja glasé.“ (Čujte! na desni.) In gališki državni poslanec, iz čegar govora poročilo manjšine tudi eno točko navaja, je v ravno tistem govoru dalje rekel: (bere):

„Ko sem v odboru predlagal, naj bi se ta postava izvršila, se mi je odbilo in reklo: To deloma ni postavodajalna, temveč administrativna reč in deloma ne reč državnega zbora, temveč deželnih zborov.“ (Čujte! na desni.)

Gospoda moja, pokazal sem vam obravnavo leta 1867. in jo po stenografičnem zapisniku popolnil, iz katere jasno sledi, da je ustavni odbor vprašanje, ali se ima članu XIX. splošna izvrševalna postava določiti ali ne, premotreval in pretresal, in da jo je zavrgel deloma spoznavši, da taka izvrševalna postava meje njegovega področja presega, deloma pa tudi, kakor sem uže omenil, iz tega vzroka, ker se mu je zdela neprilicna, če ne celó nemogoča.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 5. febr. — Pretekli petek bil je tedaj v državnem zboru srečno pokopan predlog Herbstov zaradi ministerske jezikovne naredbe za Česko z večino 14 glasov in s tem končan je bil za zdaj jezikovni boj. V četrtek bili ste dve seji, katerih druga, večerna, trajala je do 11. ure zvečer. Izvrstno govoril je minister Pražak in upam, da „Novice“ priobčijo njegov govor.

Danes bila je v državnem zboru uže pri prvem branji vladinih naredeb zaradi izjemnega stanja obširna razprava. Prvi govoril je dr. Kopp še precéj rečno kazaje na posledice onih naredeb, vendar pa pridržaje sebi in vsi združeni levici prostost za slučaj, da bi vlada naznanila dejanja, katera so dala povod onim njenim naredbam.

Konečno predlagal je dr. Kopp, da naj za razpravo teh naredeb voli odsek 24 udov izmed vse zbornice, naj se ta volitev izvrši takoj v današnji seji in konečno, da se stavi odseku za poročanje obrok osmih dni.

Drugi govoril je grof Hohenwart podpiraje prva dva predloga dr. Koppa, vendar pa obračajoč se proti tretjemu, ker je zadeva gotovo sila važna, treba tedaj prav temeljitega preiskavanja in natančnega prevdarka, kaj se sklene, konečno pa tudi zato, ker očitvidno vsa zbornica pripozna nujnost te zadeve in se ni bati, da bi odsek ne hotel izvršiti danega mu naloga, tedaj ni nikakor vzroka, izrekati mu po stavljenem obroku nezapuvice po vsem neopravičene.

Konečno govoril je po svoji navadi prazno in surovo Schönerer trdeč, da je izrek ministra Taaffeja, da hoče obračati te naredbe samo zoper socijalizem „Schwindel“ (za kar ga je predsednik takoj pozval k redu), nadalje je pripovedoval, kaj je njegova prva avtoriteta, to je on sam, govoril pred letom in pred dvema leti, in konečno priporočal je kot edino sredstvo, da se pri nas zopet vpelje red, ako ministerstvo razpusti državni zbor in samo odstopi itd.

Pri glasovanji sprejeta sta bila prva dva predloga Koppova, tretji pa je bil odbit z večino desnice.

— Po dolgem iskanji našlo se je vendar konečno k morilcu policaja Blöcha tudi imé, piše se Stell-